

Kohanimenõukogu koosolek
PROTOKOLL nr 87

Tallinn

22.06.2018 nr 14-4/15-1

9. mail 2018. a kell 11.00-14.00

Juhatas: Väino Tõemets

Protokollis: Kadri Teller-Sepp

Võtsid osa: Mall Kivisalu, Liisi Lumiste, Peeter Päll, Uudo Timm, Olev Veskimäe

Raivo Aunap, Marja Kallasmaa, Evar Saar ja Ilmar Tomusk esitasid seisukoha koosoleku alguseks kirjalikult e-posti vahendusel.

Kutsutud: Olivia Taluste, Mart Uusjärv

PÄEVAKORD:

1. Kambja Vallavolikogu taotlus valla nime muutmiseks ja Ülenurme valla nime saamiseks
2. Eesti kohanimekorralduse arengukava võtmeküsimuste arutelu: KNR-i andmehõive strateegia valik
3. Arvamus Elva jõe nime muutmise kohta
4. Info Saaremaa Siia sadama nimemääramise otsusele esitatud vaidest
5. Muud küsimused: infovahetus registrite ühilduvuse teemal

Arutati:

1. Kambja Vallavolikogu taotlus valla nime muutmiseks ja Ülenurme valla nime saamiseks

Kohanimenõukogu, tutvununa valla esitatud taotluse, sh seletuskirja ning lisadega (rahvaküsitluse materjalid, artiklid, volikogu istungite protokollid) ning Rahandusministeeriumile saadetud avaliku pöördumisega, otsustas anda Vabariigi Valitsusele järgmise arvamuse:

Arvamus Kambja Vallavolikogu taotluse kohta valla nime muutmiseks Ülenurme vallaks

Asjaolud

Kambja Vallavolikogu taotleb oma 3. aprilli 2018 otsusega nr 39 „Rahandusministeeriumile taotluse esitamine Kambja valla nime muutmiseks Ülenurme vallaks“ valla nime muutmist Ülenurme vallaks. Kambja vald on oma 6. aprillil 2018 a esitatud taotluse seletuskirjaga esitanud nime muutmise põhjendused. Haldusüksuse nime määrab ja muudab Vabariigi Valitsus, küsides kohanimeseaduse § 6 lg 3 järgi eelnevalt kohanimenõukogu sellekohase arvamuse.

Vabariigi Valitsus otsustas 22.06.2017 aasta määrusega nr 101 „Kambja valla ja Ülenurme valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine ühendada Kambja ja Ülenurme vallad ning määrata uue valla nimeks, arvestades kohanimenõukogu arvamust, Kambja vald. Ülenurme vald vaidlustas ühendamismääruse Riigikohtus, märkides lühidalt ka, et soovib säilitada Ülenurme vallanimi. Riigikohus taotlust ei rahuldanud. Ühinemine jõustus uue Kambja Vallavolikogu valmistulemuste väljakuulutamisega 21. oktoobril 2017. aastal.

Kambja vallavolikogu taotluses¹ Rahandusministeeriumile on toodud peamised argumendid
(kokkuvõte):

- Võimaliku keskuse puhul Ülenurme alevikus ei välistanud kohanimenõukogu valla nimena Ülenurme nime;
- Ajalooliselt hõlmas Kambja kihelkond vaid väga väikese osa Ülenurme valla territooriumist;
- Valla keskus, sh vallavolikogu ja -valitsus asuvad Ülenurme alevikus;
- Suurem osa moodustatud Kambja valla elanikest elavad endise Ülenurme territooriumil ning kasutavad oma kodukoha määramiseks Ülenurme valla nime;
- Ülenurme valla nimi on jätkuvalt kasutusel igapäevases suhtluses ja majandustegevuses;
- Kambja valla nime panek oli sisuliselt läbi kaalumata;
- Rahvaküsitlust ei oldud Kambja valla nime kasutamiseks Vabariigi Valitsuse algatatud Kambja ja Ülenurme valla ühendamisel läbi viidud;
- Ülenurme vald ei olnud nõus moodustatava valla nimetamisega Kambja vallaks;
- Endine Kambja vald oli maaline omavalitsusüksus, Ülenurme vald aga valdavalt linnalise asustusega territoorium, seetõttu ei sobi Kambja nimi ühendava nimena valla nimeks;
- ETHS ja KNS vastavad sätted toetavad pigem Ülenurme kui Kambja nime valikut (valla arvates tuleb eelistada valla keskuse nime, mitte kihelkonnanime).

Täpsemalt on esitatud argumendid alljärgnevalt:

Nime ajaloolisus (seletuskirja p 2.1)

1. Kambja valla hinnangul on lähtunud valla nime määramisel vaid ajaloolisuse kriteeriumist (maa-ala märkivate vanade kohanimede eelistamine), arvestada tuleks aga ka tänapäevast olukorda ja tulevikutendentse. „Kohanimenõukogu on ise möönnud, et valla nime seos tegeliku keskusega on olulisem kui vanema kohanime eelistamine.“

¹ Kambja Vallavolikogu 6. aprilli 2018 a taotlus Vabariigi Valitsusele:
<http://adr.rik.ee/ram/dokument/5674507>.

2. Ülenurme valla nimi ei ole lühikeste juurtega, kuna sai nime Ülenurme mõisalt (17. saj). Vald 1802. a. Endine Ülenurme vald oli esimese viie omavalitsuse hulgas, kellele anti 90.-ndatel omavalitsuslik staatus.
3. Kihelkondlik kuuluvus oli kirjum. 1938. aastal hõlmas Kambja vald vaid väikese osa 2017. a Ülenurme vallast: Reola ja Uhti küla. Seega puudub ülejäänud aladel Kambja kihelkonnaga seos, mistõttu vaid ajaloolisest kriteeriumist lähtumine ei ole põhjendatud.

Geograafiline ja looduslik iseloom ja identiteet (seletuskirja p 2.2)

1. Ühendvalla identiteet on seotud Tartu linna lähedusega, tiheasustusega, mistõttu kogu valla Kambja vallaks nimetamine ei ole geograafiliselt ja looduslikult loogiline.
2. Vald rõhutab, et kohanimenõukogu arvamuse järgi on esmatähtis, et valla keskus asub Ülenurme alevikus. Liikumissuundi arvestades jääb Ülenurme alevik Kambja elanikele loogiliselt tee peale, osa lapsi käib seal koolis jne. Kambja on seotud Ülenurmega, mitte vastupidi. Ka paljude Kambja enda elanike jaoks ei paikne Kambja alevik loogilistel liikumisteedel.
3. Suurem osa valla elanikest elavad Ülenurme territooriumil ning rahvastik kasvab kiirelt (2007-2017 43% võrra), Kambjas aga väheneb; võib näha jätkuvat sarnast arengut.
4. Ettevõtjad on tulnud valda Ülenurme valla positiivse kuvandi tõttu ning soovivad jätkata Ülenurme territooriumil.

Nime tuntus ja levik (seletuskirja p 2.3)

Endise Ülenurme valla territooriumil elas 2017. a seisuga $\frac{3}{4}$ vallaelanikest (7818 inimest). Nende jaoks on nii püsinud kaks inimpõlve (alates 1981) ning nimi on neile tähtis, sest tähistab linnalähedust. Arvestades vallaelanike paiknemist on põhjendatud valla nimena Ülenurme. Kambja nime ei ole kasutusele võetud (tavakasutus, ettevõtted) ning see on eksitav.

Rahva soov (seletuskirja p 2.4)

1. Ühendamise käigus ei arutatud, kuid kahe ühendatud valla erimeelsus nime osas on teada. Siiski olevat arvestatud haldusreformi seaduse erisusega, mille kohaselt Ülenurme vald vastas miinimumsuuruse kriteeriumile ning oli palju suurem kui Kambja vald.
2. Kambja vald viis 5.-18. veebruaril 2018. a läbi rahvaküsitluse järgmiste tulemustega: Kambja Vallavolikogu 6. märtsi 2018 otsus nr 35) hääletusnimekirjadesse kantud 8044 inimesest osales hääletusel 2368 inimest (elektrooniliselt 1743, küsitluspunktides 625). Kambja nime poolt andis oma hääle 763 inimest ja Ülenurme nime poolt 1604 inimest, vastavalt 32% ja 68% osalenutest.
3. Vald leiab, et kui rahvaküsitluse tulemusega ei arvestata, õõnestab see valla autoriteeti ning annab elanikele signaali, et rahvaküsitlusel ei ole mõtet arvamust avaldada, kuna sellega ei arvestata.

Vallale on laekunud kaks arvamust Ülenurme valla nime toetuseks (neist üks ilmus ka Tartu Postimehes).

Kohanimenõukogu leidis oma 2018. a 9. mai koosolekul Kambja valla taotluse osas järgmist.

Kohanimenõukogu ei nõustunud valla väitega, et nime määramine 2017. aasta haldusreformi käigus oli sisuliselt kaalumata. Nime andmist kaaluti siis ning nüüd, lähtudes oma arvamuse andmisel lisaks kohanimeseadusele eelkõige eriseadusest ehk ETHS § 12 lõike 2 punktis 2 toodust: nime muutmise vajaduse põhjendatusest lähtuvalt kohalikest ajaloolistest, geograafilistest, looduslikest ja muudest tingimustest ning võttes arvesse vastava valla või linna elanike soovi. Kohanimenõukogu arutas valla esitatud taotluses esitatud argumente, sh võimalikke uusi asjaolusid.

Kohanimenõukogu ei nõustunud tõlgendusega, justkui oleks nende esialgsest, 2017. aasta arvamusest väljaloetav, et igal juhul tuleks nimena eelistada valla keskuse nime. KNS eesmärk on väärtuslike ajalooliste kohanimede kaitse (KNS § 1 lõige 2) ning ajaloolisus on nime juures kõige kaalukam omadus. **Valiku korral loetakse tähtsamaks nimi, mis on pikemat aega tähistanud suuremat maa-ala (kihelkond, mõnel juhul mõisavald). Kihelkonnanimed on olnud kasutuses sadu aastaid, nende püsivus kaartidel ja inimeste meeles ei ole võrreldav ühegi muu territooriumit tähistava kohanimega. Seetõttu on need haldusüksuste tähistamisel kõige enam seaduse mõttele, Eesti kohanimetraditsioonile vastavad nimed. Kambja kihelkond moodustati 15. sajandil, mõnede andmete kohaselt 14. sajandil.**

Uue, moodustunud valla territoorium ei kattu päris endiseaegsete kihelkonnapiiridega (vaata Lisa 1 p 1 kaart), kuid siiski asub umbes 70% sellest Kambja kihelkonnas ja ajaloolistest nimedest, mis kogu valla territooriumiga seostuvad, on Kambja kindlasti tähtsaim. Kambja nime ajaloolisus tuleneb kihelkonna, mitte aleviku nimest. Valla taotluses viidatud 1938. aasta seis kajastab toonast Kambja valda, mitte kihelkonda.

Keeleliselt on nii Kambja kui ka Ülenurme eesti kohanimed.

Enamik ühinenud Kambja valla territooriumist on maalise loomuga (vt Lisa 1 (kaart ja tabel rahvaarvust valla asulates)). Tihe inimasustus ümbritseb poolrõngana Tartu linna. „Kuldse ringi“ ehk linnaümbruse asulate tõmbekeskuseks on Tartu linn. Kambja vald märgib taotluses muuhulgas järgmist: „Liikumissuundi arvestades jääb Ülenurme alevik Kambja elanikele loogiliselt tee peale, osa lapsi käib seal koolis jne. Kambja on seotud Ülenurmega, mitte vastupidi. Ka paljude Kambja enda elanike jaoks ei paikne Kambja alevik loogilistel liikumisteedel.“ Valla väide lähtub eeldusest, et vallale tuleb määrata nimi (tõmbe)keskuse järgi, kuid sellist nõuet ei ole (on võimalus). Võib väita, et Tartu linna identiteet on paljudel Tartu-lähedastel inimestel veelgi tugevam kui oma elukoha oma. Mitmeid valla esitatud argumente saaks kasutada ka Kambja nime toetuseks.

Kohanimenõukogu hinnangul vajab vastavalt KNS § 1 lõike 2 sisule Kambja nimi ka enam kaitset just ajaloolise maa-ala (mitte asustatud punkti) tähistava nimena. Ülenurme laieneva asulana säilitaks oma nime, mis on piisavalt tuntud ega vaja täiendavat kaitset. Ülenurme nimi ei kao ära, jääb suure aleviku nimena alles ning kasutusele. Kambja valla nime muutmisel Ülenurme vallaks aga kaotaks pikaajaliselt suure maa-alaga seotud Kambja nimi oma tähenduse, säilides vaid asulanimena.

Nime seostest tulevikuga võib öelda, et „nimi ei riku meest“. Ülenurme nime pooldavates argumentides tiheasustusalaga seotud identiteedi kohta väljatoodu on paljude valglinnastumisalade probleem: uued inimesed, kes on tulnud teistest piirkondadest ning loonud suhteliselt uue, eduka identiteedi, ei võta vanu nimesid omaks. Nimega aga ei anta hinnangut valla viimaste aastate (aastakümnete) edule.

Uuteks asjaoludeks ning Ülenurme nime soovi põhjendavateks Kambja valla argumentideks on korrektselt läbi viidud rahvaküsitlus ning vastu võetud volikogu otsus. **Kohanimenõukogu soovib märkida, et nime ei otsustata rahvaküsitlusel, vaid rahvaküsitluse tulemust arvestatakse koos teiste argumentidega. Rahvaküsitluse tulemustele ei saa võrreldes teiste argumentidega suuremat kaalu omistada. Rahvaküsitlusel esitatud elanike soov on nõuandev („võttes arvesse vastava valla või linna elanike soovi“) nii kohalikule volikogule kui valitsusele, mitte siduv ega tühista KNS aluspõhimõtteid ega muud teadaolevat parimat teadmist.** Kohanimenõukogu leidis, et ei saa pooldada Ülenurme valla nime kehtestamist põhiliselt ainult sellelt aluselt, et ühendatud Ülenurme valla territooriumil elab 3/4 uue ühendvalla elanikest. Sellise suhte korral on ka igasuguse rahvahääletuse tulemus ette teada. Haldusüksuse nime määraja – Vabariigi Valitsus - teeb otsuse võimalikult kõiki talle teadaolevaid argumente ja teadmisi arvestades.

Üllatus Vabariigi Valitsuse tehtud ühinemisotsuse üle võib olla mõistetav, kuid Ülenurme nimi suhteliselt suure asula nimena jääb alles ja kasutusse. Kohanimenõukogu ei analüüsinud seejuures Vabariigi Valitsuse poolt läbi viidud valdade ühendamise põhjendatust² põhjusel, et tegu on Riigikohtus lahendatud vaidlusega, samuti jääb küsimus kohanimenõukogu pädevusest välja.

Ka koha-aadressidesse jääb Ülenurme nimi alles kõigil neil, kes elavad ja toimetavad tiheasustusalal, Ülenurme alevikus, sh Eesti Põllumajandusmuuseumil. Suuremate haldusüksustega Eestis muutub inimeste jaoks nii tunnetuslikult kui aadressielemendina järjest tähtsamaks asustusüksuse nimi, mis identifitseerib paiga täpsemalt. Asustusüksuste nimed on ajaloos suhteliselt vähe muutuvad, seega on need väärtuslikud ja piirkonnale omased nimed. Ühendamisel moodustunud valla territooriumil ei muutunud haldusreformi käigus ühegi asustusüksuse nimi, kõik vanad nimed säilisid.

Elanike seisukoht nime osas ei ole ühtne, mida näitavad erinevad (vastukäivad) ajakirjanduses esitatud seisukohad ja nii valla poolt kui otse kohanimenõukogule esitatud kodanike arvamused. Tartu Postimehes on ilmunud vähemalt 3 aramusartiklit, lisaks uudiseid ja ajakirjanike kommentaare³. Lisaks valla esitatud kahele kirjale on Rahandusministeeriumile laekunud üks avalik kiri, mis on saadetud 7. veebruaril k.a ka Kambja Vallavolikogule.⁴ Eelistatud nime osas puudub vallas täielik konsensus.

Argument, et Kambja valla nime ei ole endise Ülenurme valla aladel kasutusele võetud, on selgitatav harjumuse jõuga ning vajadusega harjumisaja järgi. Aadresside puhul ei vasta tõele valla väide, nagu inimesed ja asutused ei võta uusi aadresse kasutusele, kuna kõik Eesti ametlikud aadressid muudeti lausaliselt 100% ulatuses 2017. aasta lõpuks. Ülenurme nime

² Kambja valla ja Ülenurme valla ühendamise peamised põhjendused ja kaalutlused on nimetatud Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu seletuskirjas:

https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2017/06/20170619_kambja_ulenurme_valla_htk_muutmine_sk.pdf.

³ <https://tartu.postimees.ee/4323683/anne-lia-kivari-vaarikas-ajalugu-ja-tulevikurajad>,

<https://tartu.postimees.ee/4413567/kersti-kiviruut-otsedemokraatia-eesti-jonni-teenistuses>,

<https://tartu.postimees.ee/4416027/valve-luha-jaagu-kambja-kompromissiks-sobib-ka-ropka>

⁴ <http://adr.rik.ee/ram/dokument/5690894>

mõningane kasutus tavakäibes on jäänud sarnaselt mitmete teiste valdadega Eestis, näiteks suured kinnisvaravahendusportaalid kasutavad jätkuvalt segamini vanade ja uute valdade jaotust. Kahe nime kasutamise juurde on jäänud ka vallavalitsus ise, mida on näha näiteks ametnike e-posti aadressidest (vastavalt kambja.ee ja ylenurme.ee lõpuga). Tahtlikult ja teadvalt valla poolt Ülenurme valla nime edasi kasutamine ei ole kooskõlas kehtivate õigusaktidega.

See on täiendavaks argumendiks, et nime kaitsmiseks päevapoliitiliste vaidluste eest tuleb lähtuda KNS § 1 lõikest 2, mille järgi seaduse eesmärk on väärtuslike ajalooliste kohanimedede kaitse. Nime puhul on kaalukaim nime ajaloolisus, mis hõlmab paiga ajalugu, identiteeti ja annab pidet tulevikuks.

Kuna mõned taotluses esitatud väited kordusid, kohanimenõukogu neid igähte eraldi ei käsitle.

29. mail 2017. a Vabariigi Valitsusele antud arvamuses leidis kohanimenõukogu järgmist:

*Lähtudes vanade maa-ala märkivate kohanimedede eelistamisest, peab kohanimenõukogu eelistatavaks **Kambja** kui kihelkonna nime. Võimaliku keskuse puhul Ülenurme alevikus ei saa välistada ka **Ülenurme** nime.*

Ülenurme ja Kambja valla liitumisel tekib ühendvald, mis ei kattu täpselt omaaegsete kihelkondadega, aga suurem osa vallast jääb Kambja kihelkonna piiresse. Ülenurme vald paikneb alal, mille kihelkondlik kuuluvus on kirev, haarates tükke Nõo ja Tartu-Maarja kihelkonnast. Kambja on ajaloolisem nimi (mainitud XV sajandil, võib-olla oli olemas kihelkonnana juba XIV sajandil). Ülenurme nimi pärineb XVII sajandist (1419. a maining ei ole usaldusväärne), tegu on endise mõisaga. Vallanimi pärineb Nõukogude-aegsest külanõukogu nimest ning sel ei ole sellist maa-ala tähise kaalu kui Kambjal. Ehkki Kambja nimega kaasneb rohkem aadressimuudatusi (uuem asustus Ülenurme Tartu-lähedasel alal), on Kambja nimi lühem, ajalooliselt põhjendatum ning kihelkonna- ja vallakeskusena järjepidev.

Kohanimenõukogu jääb põhijoontes oma varasema Vabariigi Valitsusele antud arvamuse sõnastuse juurde ning otsustab:

Lähtudes vanade maa-ala märkivate kohanimedede eelistamisest, peab kohanimenõukogu eelistatavaks Kambja kui kihelkonna nime.

Valiku korral loetakse tähtsamaks nimi, mis on pikemat aega tähistanud suuremat maa-ala (kihelkond, mõnel juhul mõisavald). Kihelkonnanimed on olnud kasutuses sadu aastaid, nende püsivus kaartidel ja inimeste meeles ei ole võrreldav ühegi muu territooriumit tähistava kohanimega. Seetõttu on need haldusüksuste tähistamisel kõige enam seaduse mõttele, Eesti kohanimetraditsioonile vastavad nimed. Kambja kihelkond moodustati 15. sajandil, mõnede andmete kohaselt 14. sajandil. Kambja nimi on kihelkonna- ja vallakeskusena järjepidev ning tema tähtsus tuleneb just kihelkonna nimest. Suurem osa moodustavast vallast jääb Kambja kihelkonna piiresse. Vallakeskuse järgi nimetamist ei saa välistada, kuid Ülenurme nimi on noorem ning sel ei ole samaväärset maa-ala tähise kaalu kui Kambjal.

2. Eesti kohanimekorralduse arengukava võtmeküsimuste arutelu: kohanimeregistri andmehõive strateegia valik

Mall Kivisalu tutvustas teemat:

Kohanimekorralduse uue arengukava koostamisel on andmehõive küsimus üheks põhiküsimuseks, mis vajab kohanimenõukogu poolset suunist, kuhu edasi mõelda ja püüelda ning millest arengukavas lähtuda. Põhivundament.

Suures plaanis on kaks valikut. Tänapäevani kohanimeregistrisse ei kanta vabakäeliselt kõiki kättesaadavaid kohanimesid, vaid valdavalt läbivad need eelnevalt eksperttööd, mille käigus toimub uurimine, eritlemine, kontrollimine, muutmine, lisamine.

Teine variant on võtta registrisse üle kõik kohanimed, mis on juba kusagil kasutuses, märkides need primaarsete teadaoleva info kohaselt märkega, kas nimi on ebasoovitav, vigane vms – lisada mingi atribuut, kuid mitte jätta nime ennast sisse kandmata. Eesmärk: kõik Eesti kohanimed on kättesaadavad ühest kohast. Nimede uurimine ja eritlemine juba registrisse kantud nimede osas toimub järjest vastavalt vahendite olemasolule.

Konkreetsena tulemusena on KNR-st puudu erinevatel hinnangutel 100 000 - 200 000 kohanime. Tulemusena on andmed käibes nagunii – riiklikes ja eraregistris, välismaa kaardirakendustes, Eesti kaardirakendustes – aga mitte kohanimeregistris. Register on oma olemuselt andmekogu, mis taotleb andmetäiust. Kui andmetäiust ei taotleta, on tegu lihtsalt andmekoguga, mitte registriga. Senise tempo juures jõutakse täieliku andmehõiveni 100 aastaga (senine konservatiivne lähenemine: 100-3000 uut nime aastas). Seni kogutakse ja levitatakse kohanimed kontrollimatult alternatiivsetest allikatest (sh nt Google, HERE; POI jne). KNR on kõrvaline register, milles hoitakse peamiselt ADS-i jaoks (liikluspindade ja väikekohtade nimed) vajalikke kohanimed. Ülejäänud nimede osas kaetust ei üritata saavutada. Teised riigi infosüsteemi andmekogud koguvad iseseisvalt kohanimed ja KNR-iga suhtlust ei toimu. Selle lähenemise juures register erilisi arenguid ei vaja.

Uue registri puhul on eesmärgiks pakkuda ka paremaid vahendeid nii kasutajale kui uurijale, pakkuda tööriistu. Konservatiivse lähenemise korral midagi ei toimu, tõhusat kontrolli Eesti kohanimede üle ei teki. Riik ei oma ülevaadet, mis Eesti kohanimedega toimub; võib öelda ka seda, et kohanimeseaduse põhisätete täitmist ei toimu. Kohanimeseadus näeb ette, et kohanimeregister oleks teiste registrite suhtes kohanimede andmeandjaks. Hetkel on vastulu seaduse ja meie valitud strateegia ning käesolevate vahendite vahel.

Peeter Päll: ei näeks asja siiski nii mustavalgelt. Kui rääkida teisest variandist, siis selle valikul on ainus variant anda kontrollimata nimedele selge märk juurde. Probleem jääb siiski, sest inimesed loevad juba kirjas olevat nime ikkagi kui antud nime, hoolimata sellest et tal on kontrollimata staatus või nimi on märgitud sildiga „vigane“. Selline on kogemus sõnaraamatutega: hoolimata märkest, et sõna ei ole soovitatav, ei pane inimesed seda märget tähele, vaid lähtuvad, nagu oleks sõna õigesti sõnaraamatus kirjas. Kui ka märkida KNR-i, et Ülemiste City nimi ei vasta kohanimeseadusele, on ta siiski juba registris.

Mall Kivisalu: nime kasutatakse ikka, kas on registris või mitte. Andmeatribuutidega süsteemi oleme üles ehitanud aadressandmete süsteemis. Probleemid on samad: valed, vigadega aadressid; alustasime 2008. a, registreerides kõik, ka vigadega aadressid. Pideva töö käigus saab asi järjest parem, vigu on järjest parem. Register loob aluse, et andmed on olemas, andmete juures on vigu märkivad atribuudid. Praegu võtavad inimesed andmed *Google*'st, sest riigi süsteemis andmeid ei ole. Puudub igasugune kontroll. Kinnisvaraarendajatel ei tule pähegi, et on olemas kohanimeregister.

Peeter Päll: Kuidas muudab asja paremaks, et nimi on registris, kuid ei vasta nõuetele?

Mall Kivisalu: parem taktika on, et on kirjas ja vigane, aga kasutajale õpetatakse, et Eesti kohanimede info on siin, võib-olla järgmisel korral on andmed juba korrastatud.

Uudo Timm: analoogne lähenemine on ka teistel registritel. Keskkonnaregistris murrame samuti piike: kirjas peaks olema vaid kaitsealused, teised ütlevad, et kõik. Elu näitab, et objekt võib sattuda kord ühte, kord teise nimekirja – parem oleks, et oleks kohe registrist võtta, objekt saab kiiremini ja parema kaitse. Andmetäius on pigem parem. Teine asi on muidugi nimede panemine. Oma teema on nende nimedega, mida me kindlasti ei soovi näha, mis on selgelt kohanimeseaduse loogika vastased – taas Ülemiste City. Seda kohanimeregistrisse ei paneks, läheb meie loogikaga vastuollu. Kuid praegu kirjas olevad, korrektsed nimed – need võiks kõik olla kirjas. Kui on mitteametlikena või kinnitamata nimedena kirjas, on olemas nimed, mis võtta järgnevate õigusaktide, planeeringute kinnitamisel ametlike nimede aluseks. Pooldan, et märkida kinnitamata nimed, lisada täpsed staatused juurde.

Mart Uusjärv: mis on eeldus, et teised registrid, *Google* jt hakkavad neid andmeid kasutama. Kui kanname 150 000 nime juurde, kas hakkavad kasutama? *Google* ei tee ju märget, mis on ametlik, mis kinnitamata. *Google*'i kaardilt eristust ei näe.

Olev Veskimäe: kui kohanimelhaldust parandada, siis praegune süsteem hetkel neid eesmärke ega vajadusi ei kata. Joonistub välja, et on vaja teistsugust registrit kui praegu, on vaja hulka lisafunktsioone. Kohanimed peaksid kohanimeregistris kättesaadavad olema, näiteks kasvõi KNR-i eksperdi töölaua, isegi mitte avalikus vaates. Üks pool on, mida eksperdid staatiliste nimekirjade alusel praegu parandavad, aga oleks vaja head dünaamilist ülevaadet, elu läheb edasi.

Olen ka nõus väitega, et seadusele mittevastavate kohanimede registris näitamine võib tekitada raskuseid. Võrdlus topograafiaga: on mitmeid ebamääraseid nähtuseid, kus ei ole võimalik täpselt määrata, aga kui andmed on juba põhikaardil, hakkavad vaidlused, et piir oli siin – ekspert, topograaf seda küll väita ei saa, kuna teab, et piir ei ole täpselt määratav, aga kord juba kirja pandust haaratakse oma õiguste kaitsel kinni. Toetan, et KNR-l oleks funktsionaalsus saada andmeid teistest registritest. Lisaks peaks lisanduma kohanimeuurijate abistamine ja toetamine.

Kadri Teller-Sepp: Oleme konsulteerimas ja selgitamas, miks näiteks Keskkonnaministeeriumi ametnikud annavad objektidele ise nimesid? Tahaks jõuda selleni, et ühe ministeeriumi erinevad ametid kasutaksid ja vahetaksid omavahel andmeid. Tundub olevat asutuste vahelise koostöö ja kokkuleppe teema.

Leitakse, et tegu on teadlikkuseprobleemiga. Looduskaitse objekti puhul on esikohal piirangu seadmine, sellele leitakse mingi nimetus. Kohanime teema on kõrvaline.

Peeter Päll: läbi mõtlemist vajab, kuhu tõmmata punased jooned: 1) nimed, mida me kindlasti ei soovi näha KNR-s; 2) kuidas anda väliskasutajale arusaadavalt teada, et fakt, et nimi on kirjas, ei anna alust seda ametlikult kasutada jne.

Kadri Teller-Sepp: tuleb ka täpsustada, kui suured on puuduolevad andmehulgad. Saan aru, et eelkõige on puudu keskkonnaobjektide nimed. KNR-s on siiski väga palju andmeid. Alati jääb ka selline osa, mis oleks lihtsalt „toredad“. Tuleb selgitada, millised andmete rühmad on puudu ja mis on prioriteetsed.

Liisi Lumiste: pooldan uurijalaua funktsiooni, on väga hea kui on ülevaade, mis on seis, mis on kontrollimisel, mis on eesootav tööjärg. Kindlasti on vaja säilitada täiesti ebakvaliteetsed

andmed, märkida „punased jooned“. See on keeruline koht asja juures. Lisaks Mardi küsimus: kuidas saada kindlus, et asi tõesti paraneb. Inimesed kasutavad *Google*'it. Lisaksin, et praegune register ei sobi ka a-variandi puhul, sest tegelikult on vaja nagunii lisafunktsioone lisada.

Mall Kivisalu: register peaks sisaldama kõiki andmeid ja arvestama kõigi vajadustega. Inimese aju juurde viib teavitustöö, mis on samuti arengukava küsimus. Punane joon on väga kahtlane mõiste, sest on ka praegu ületatud. Ka praegu on kohanimenõukogu poolt kinnitatud kohanimeseadusele mitte vastavaid nimesid, näiteks järvenimed rooma numbritega.

Peeter Päll: ei ole väitega nõus, tuleb kontrollida. KNN ei ole kunagi ühtegi numbritega nime kinnitanud. Registrikanded peavad olema vigased. Asi vajab selgitamist.

Mall Kivisalu: nimesid on vaja korjata näiteks kaitsevæele, päästjatele, riikide jaoks on tähtis ka kultuuriline, enesemääramise funktsioon. Riik peab nimesid ise koguma, mitte laskma neid koguda riigivälistel asutustel ja organisatsioonidel. *Google* võtab andmeid kindlas struktuuris kindla väljavõttega ning kui saame kokkuleppele, et võtavad nimed meilt, siis *Google*'ile lähevad andmed, mida me avaldada soovime.

Staatusi võib alati juurde lisada. On olemas „mittesoovitav kohanimi“. Organisatoorse käitumise koha pealt tuleb kokkuleppeid saavutada, aga registriarutelust jätaks selle eraldi.

Olev Veskimäe: kunagiselt ÜRO seminarilt Eestis inglaste kogemus: kõik kohanimed olid kokku kogutud, ka vanad kaardid olid digitaliseeritud. Register haldas kõiki nimesid, mida on riigis kasutatud või kasutatakse. Näide täielikust hõivest. Teiseks tuleb arvestada, et kohanimevaldkond on Rahandusministeeriumi vastutusallas ning teised riigiasutused sellest jaotusest ka lähtuvad. Kui me räägime registri funktsioonidest ja laiemalt kohanimevaldkonna arengust, tuleks ministeeriumil leida täiendavaid vahendeid, et toetada enam ka kohanimede uurimist.

Peeter Päll: Koostöö küsimus. Kohanimed on kartograafiaga lahutamatult seotud. Eesti Keele Instituut ei jäta kohanimedega tegelemata selle tõttu, et valdkonna eest vastutab RaM.

Mall Kivisalu ja Olev Veskimäe: kuna kohanimekorraldus on RaM haldusalas, ei planeeri KeM vahendeid ega arengukava. Kaardistamise jaoks napib Eestis raha nagunii, kui sellele lisada kohanimed, tekib tõeline probleem. Kohanimekorraldus ei ole ka KeM põhikirjas, kui see sinna panna, eeldab kokkulepet. Huvilisi on aga ühiskonnas rohkem. Kohanimede uurimist süsteemselt ei rahastata.

Väino Tõemets: silotornide efekt, probleem on olemas, kuigi ei peaks olema. Kui tahta, saaks kõike korraldada. Üldiselt peame püüdma kohanimede valdkonna tähtsust selgitada, seni on alati olnud prioriteetsemaid asju. Kohanimeregistri kaudu on muidugi rahastus olemas. Suurem andmehõive on oluline, kuid probleem, kuidas tagada õige arusaam, punased jooned jne. On konkreetsed kohad, mida on vaja täpsemalt arutada.

Mall Kivisalu selgitab vajadust uue registri järgi. Kõikne andmehõive ei ole küsimus andmehulgast, vaid meetodist. Mõte on selles, et erinevate kasutajaklasside jaoks on erinevad moodulid: tavakasutaja, uurijamoodul, valitud kasutajad. Kuidas erinevate kasutajaklasside töö jõuab põhiandmekogusse. Modulaarsust praegune register ei toeta. Ilmselt on ümberehitamine kallim kui uue registri tegemine.

Kõikne andmehõive: kogume kokku võimalikult kiirelt kõik kohanimed, mida Eestis kasutatakse, kanname registrisse, lülitame KNR-i riigi infosüsteemi oluliseks osaks: kõik Eesti

kohanimed ühest kohast. Teised registrid peavad kasutama KNR-s olevaid kohanimesid. Kaartidel ja siltidel peab kasutama KNR-s olevaid kohanimesid jne.

Olev Veskimäe: kui analüüs on hästi tehtud, siis arendus peaks olema ette valmistatud kahes etapis, vahepeal katsetusperiood.

Uudo Timm: igaks juhuks tuleks planeerida 3 aastat. Meie haldusala süsteeme on ehitatud 3-4 aastat. Kahjuks on ka ebaõnnestunud arendusi. Ärianalüüsi on kahte tüüpi: 1) olemasoleva hinnang; 2) milline peab olema. Uue tegemisel saab vältida kõiki tehtud apse, nii tehnoloogilisi kui muid.

Arvestama peab, et registrite töö parendamises ettenähtud SF-i rahasid jätkub 2020. aastani.

Mart Uusjärv: kõige tähtsam on ärianalüüs. Selle põhjal on võimalik teha otsused, kuidas edasi. Hetkel ei ole meil teadmist ega veendumust, et kindlasti on vaja uut registrit, seda ideed on väga raske kaitsta. Analüüs annab vastuse, kas piisab olemasoleva analüüsist või on põhjendatud uus register. Põhjalikult analüüsida, millised on kaasnevad kulud.

Kadri Teller-Sepp: arengukava töörühmas jõudsimeni, et analüütikule esitame info, millist registrit me soovime ning küsime, kas see on võimalik ja kui ei, siis kuidas selleni jõuda.

Mall Kivisalu: Maa-ametil on olemas kokkuvõte, mida olemasolevas registris saab ja mida mitte, seda analüüsiga küsima ei pea. Minu küsimus nõukogule on, mis on sisend arengukavale ning mida läheme analüütikult küsima. Mis on lähteasukoht, mida me vajame.

Peeter Päll: register peab olema kasutajasõbralik ja inimesele arusaadav. Eesti registrid on väga tehnilised.

Arutatakse, et tavaliselt tõmmatakse arenduseelarvest esimesena maha kasutajamugavuse pealt, sest funktsionaalsuse pealt ei saa seda teha. Kasutajamugavuse juurde aga jõuta ka jätkuprojektidega. Kasutajamugavuses ei tohi järgi anda.

Arutatakse võimaliku maksumuse teemat. Väino Tõemets selgitab, et kohanimenõukogu rahalisi kohustusi võtta ei saa.

Mall Kivisalu: täielik andmehõive hõlmab nii organisatoorse kui it-poolt. IT-analüüs ei saa anda vastust küsimusele, kui palju maksab täiendav kohanimeuurimine, kuidas on üles ehitatud organisatsioon. See sisend peaks tulema arengukavast. Küsimus on strateegiline, kuidas me läheneme kohanimekogumisele: mitte vaid tööriist, vaid ka see, kes seda teeb. Praeguse ülalpidamisrahaga seda teha ei ole võimalik, moodulite lisandumisega tööd lisandub. Me peame ise ütleva, palju see maksab. Kohanimevajajaid on Eestis laiemalt. Kui me võtame positsiooni, et me tahame rahuldada klientide vajadusi (nt POI jt), siis leiame ka vahendeid juurde. Teeme seda, mida klient tahab.

Kadri Teller-Sepp: ärianalüüs ei ole päris it-analüüs, see peab andma vastuse küsimusele, kuidas peab üks register töötama. IT-analüüs on vahend.

Väino Tõemets: Rahalisi vahendeid kohanimenõukogus otsustada ei saa, saame otsustada, et soovime liikuda parema tulemuseni.

Otsustati:

Kohanimerregistris tuleb jõuda suurema andmehõiveni, pidades silmas pikemat eesmärki, et kõik Eesti kohanimed oleksid kohanimeregistris. Jätkata arutelu, kuidas selleni jõuda, mis on reeglid, põhimõtted ja piirangud; täpsustada kõik tingimused. Arengukava töörühmal valmistada ette vastav ettepanek kohanimenõukogule.

3. Arvamus Elva jõe nime muutmise kohta

Kadri Teller-Sepp: Ulila küla kaks elanikku on pöördunud kohanimenõukogu poole sooviga muuta Keeri järvest algava ja Suur-Emajõkke suubuva Elva jõe nimi tagasi Ulila jõeks. Taotleja vältel on Ulila jõgi nimena ajalooline, 1938 a. kaardil on Ulila jõgi. Palutakse teha muudatused kaartidel.

Elva jõe nime on ametliku põhinimena kinnitanud kohanimenõukogu 2014. aastal (protokoll nr 60; http://www.eki.ee/knn/knpr60_lisa2.pdf) – Nõukogude-aegse jõgede komisjoni nimistu alusel. Selles nimistus ei ole Ulila nime Elva jõe muu nimena märgitud. Kohanimeseaduse § 5 lg 5 järgi määrab mitme omavalitsuse territooriumile jääva kohanime Vabariigi Valitsus või minister vastavalt valitsemisalale (keskkonnaminister), säte hõlmab ka ametliku kohanime muutmist. Elva jõgi läbib mitu omavalitsust.

Mall Kivisalu esitas Maa-ameti kasutuses olevad andmed (Ulila küla ümbruse kaardid, vt Lisa 2):

1. 1930-44 katastrikaardil on näha põhinimena Elva ja sulgudes Ulila jõgi (Lisa 2 kaart 1).
2. Verstakaardil on Ulila jõgi (lisa 2 kaart 2).
3. 1935-39 topograafilisel kaardil on Ulila jõgi (lisa 2 kaart 3).
4. Nõukogude aegsetel topokaartidel on põhinimi Elva ja sulgudes Ulila jõgi (lisa 2 kaart 4).

Uudo Timm: tüüpiline juhtum, kus küladest läbivoolava jõe suhtes kasutatakse igas külas oma nime. Näide: Väana jõgi saab alguse Angerja ojana, eraldi lõikudes tuntud eri nimede all (Tõdva jõgi, Hүүüru jõgi jne) - tegelikult on üks jõgi. Algusest lõpuni peab olema üks põhinimi, teised on kohalikud mitteametlikud põhinimed. Jõed keskkonnaobjektidena on keskkonnaregistris veekogude nimistus, veekogu kood on üks terviku kohta. Oleme Tõnu Raudsepaga arutanud, et määratleda ära, millises lõigus kehtib milline kohalik nimi, kuid see on väga tömahukas ega ole praegu võimalik. Ulila nime võiks koha peal skeemkaardina sulgudes täiesti kasutada.

Peeter Päll: nimed võivad olla lõigu nimena.

Mall Kivisalu: saab näidata punktina, et on tegu jõe lõigu nimega. Kohanimeregistris on suur osa kohanimesid punktina kaardil, juures selgitus paiknemise kohta.

Arutati, kas jõe le võiks panna mitteametliku lisanime. Terve jõgi ei ole Ulila jõgi, Ulila jõena on see tuntud vaid alamjooksul, seega ei sobi tervele jõe le teise, mitteametliku kohanime lisamine.

Otsustati:

Elva jõe nime muutmine ei ole põhjendatud, kuna jõgi tervikuna ei ole Ulila jõgi, Ulila jõe nime kasutatakse alamjooksul. Taotluse esitamisel on võimalik anda jõe Ulila küla piirkonnas mitteametlik lõigu nimi, mis annab võimaluse kasutada Ulila jõe nime järelõigu nimena kohalike skeemkaartide peal.

4. Info Saaremaa Siia sadama nimemääramise otsusele esitatud vaidest

Kadri Teller-Sepp informeeris nõukogu 8. juunil esitatud vaidest Saaremaa Vallavalitsuse kohanimemääramise otsuse peale. Lühidalt on vaidluse sisuks avatud menetluse nõuete rikkumine ning sadama nime vastamine sadama definitsioonile, ning sellest tulenev nime võimalik eksitavus kohanimeseaduse mõistes. Esialgse info kohaselt võib jääda mulje, et nime määramine võib mõjutada õiguslikke tagajärgi laiemalt, sest sadamaregistris tehakse kanne kohanimemääramise akti alusel. Vajalik selgitada, kas sadamaregistri kanne muudab nõudeid maakasutuse jms osas, mida muidu peab reguleerima planeering. Maaüksuse nimi peaks olema Siia, maaüksuse nimi ei saa olla Siia sadam. Tegu näib olevat laiema probleemina, mis võib puudutada mitmeid kohalikke omavalitsusi. Jääb mulje, et mitmed kohalikud omavalitsused ei tee kohanimemäärajana tegelikku kaalutusotsust, millise õiguse ja kohustuse seadus neile annab. Kohanimeseaduses ei ole küsimus, kuna kohanimeseadus ei defineeri nimeobjekte, definitsioonid tulenevad eriseadustest.

Mall Kivisalu: kuidas sadam tekib, millisel õiguslikul alusel? Nimi ei peaks mõjutama õiguslikku režiimi.

Olev Veskimäe: analoogseid juhtumeid seaduse ärakasutamisest on palju, nt õuema laiendamise juhtumid. Kohanimede puhul: kui nähtust või objekti nimetatakse, peaks objekt olema olema. Topograafilistes andmetes on põhimõte, et me ei kaardista midagi ette. Ruumiandmete seaduse kohaselt peab nähtus selleks, et seda nimetada saaks, looduses olema olema. Nimeobjekt peab olema olema looduses, planeeringus või muus dokumendis. Vajalik MKM-i seisukoht, mis on sadam. Kui objekt ei ole sadama tunnustega, ei saa seda nimetada sadama nimega.

Leitakse, et sadama nime määramine on võimalik ka rajatavale sadamale – loodava sadama aluseks on planeering.

Väino Tõemets: kui planeeringus ei ole, on tegu maaüksusele nime määramisega. Kohanimenõukogu vajab MKM-i seisukohta.

Mart Uusjärv: kas kohanimenõukogu peaks võtma seisukoha, kas tegu on lautrikoha või sadamaga? Lahesopp ei ole tühi, paatide randumiskoht on olemas.

Uudo Timm, Mall Kivisalu: kohanimeseaduse mõttes on eksitav juhtum, kui sadama nimi määratakse kohta, kus sadamat ei ole ega planeerita.

Leitakse, et lautrikohast iseenesest ei ole välistatud sadam teha – aluseks planeering.

Mall Kivisalu: kultuurilooliselt võib olla, et kohalikud kutsuvad lautrikohta sadamaks. Mitteametliku kohanimena võibki olla kasutuses liiginimi sadam. Kuid ametliku sadama (ametlik kohanimi) puhul on vajalik kindlatele sadama kriteeriumitele vastamine.

Otsustati:

Küsida Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi seisukohta, millistel õiguslikel alustel tekib sadam, mis on sadama tunnused ning kas nimetatud Siia sadam vastab neile tunnustele.

5. Muud küsimused: infovahetus registrite ühilduvuse teemal

Kadri Teller-Sepp: kohanimeregister püüdleb liidestumiste loomise poole kõigi oluliste andmekogudega, see on ka planeeritava ärianalüüsi üks põhilähtekohti. Keskkonnaregister on väga oluline register, kuna suurel osal keskkonnaobjektidel on (koha)nimed. Arengukava töörühmas on arutatud kohanimeregistri nn töölaua-funktsiooni väljaarendamist EELIS-eeskujul.

Uudo Timm tutvustas keskkonnaregistri arendamise plaane ning EELISe tööpõhimõtteid. Hetkel on keskkonnaministeeriumil plaanis keskkonnaregister teemade kaupa väiksemateks andmekogudeks muuta. Plaan tekitab küsitavusi, sest keskkond on tervik, mille üksikud osised vastastikku üksteist mõjutavad. Ühte objekti võib mõjutada mitu erinevat valdkonda. Kui objektid ei ole enam omavahel seotult koos, võivad tekkida augud, info ei ole täielik. Tehniliselt on keeruline ja kallid paljude andmekogude vahel eraldi üksikuid liidestamisi tagada. Lõplikud plaanid on selgumas. Kohanimeregistril on mõttekas loodusobjektide andmed üle võtta. Kohanimeregistri ja keskkonnaregistri vahel liidestust ei ole. Maa-ametiga on loodud tehniline liidestus piirangutega objektide osas.

Keskkonnaobjektidele nimede andjate hulgas üldiselt oleks vajalik ajalooliste kohanimede olemasolu ja tähtsuse suurem teadvustamine. Näiteks metskondade, vahtkondade nimed, millest paljud on unustusse vajumas, on väga sobivad (kaitse)vööndide tähistamiseks. Näiteks ajalooliste kaartide topoandmetest. Vajalik on koolitus- ja teavitustöö.

Mall Kivisalu: kohanimeregistril on tehniline võimekus neid andmeid võtta loodud, asi on kohanimenõukogu kehtivas poliitikas mitte võtta registrisse eritlemata kohanimesisid.

Otsustati:

Info teadmiseks võtta, jätkata konsultatsioone andmevahetuse saavutamiseks. Keskkonnaregistri andmete osas uurida andme talletamise võimalusi.

(allkirjastatud digitaalselt)

Väino Tõemets
Koosoleku juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Teller-Sepp
Protokollija